

2. Federal Programs for Education and Related Activities. Available <https://www2.ed.gov/programs/find/title/index.html>. Accessed on: Sept.11, 2019.

3. Teacher certification and academic growth among English learner students in the Houston Independent School District. Available: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED580928.pdf>. Accessed on: Sept.11, 2019.

Нітченко Алла Григорівна,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права, конституційного права Національного університету «Чернігівська політехніка»;

Матвєєва Тетяна Олександрівна,

студентка Національного університету «Чернігівська політехніка»

ВИБОРИ ПРЕЗИДЕНТА ЯК ВИЯВ ДЕМОКРАТІЇ НАРОДУ

Демократія є одним із головних принципів проведення президентських виборів, а вибори в свою чергу – забезпечення вільного волевиявлення народу та інструмент формування громадянського миру. Саме від того, як народ реалізує свої права на виборах, буде залежати майбутнє країни, її доля та стабільність.

У сучасному світі вибори та демократія є взаємопов'язаними поняттями, проте не є тотожними між собою. Демократія сама по собі – це волевиявлення народу, його спрямування інтересів та бажань, це можливість будь-якого свідомого громадянина висувати свою кандидатуру на виборну посаду, можливість створювати свого роду різні об'єднання. Вибори, в свою чергу, є безпосереднім виявом демократії, а сама участь громадян у виборах дає можливість зробити сам виборчий процес легітимним. Якщо виборчий процес проходить за всіма демократичними принципами, то він має бути автономним і незалежним від будь-яких державних установ та об'єднань, бо, як зазначає Ю. Ключковський, «вибори самі по собі є тією ареною, на якій мають відбуватися дискусії, обмін думками та ідеями, колективні обговорення і формування політичних преференцій виборців без будь-якого втручання чи обмеження з боку держави. А той рівень свободи, якою користуються громадяни для критики поточного розподілу політичної влади і державних інституцій, є власне одним з основних показників демократичності політичної системи» [1, с. 10].

Латигіна Н. наводить такі основні принципи демократії: принцип активної участі громадян у політичному житті, принцип законності, принцип виборності представницької влади, принцип компромісу,

принцип окреслення основних прав людини, принцип розподілу влади, принцип свободи слова, принцип плюралізму [2, с. 84–85].

Ващенко К. та Корнієнко В., крім зазначених принципів демократії, ще додають принципи гласності, рівності, більшості та незалежного контролю [3, с. 329].

На основі наведених принципів демократії можна визначити базові демократичні принципи президентських виборів, які знаходять у подальшому своє закріплення в основних нормативно-правових актах нашої держави: Конституції України, Виборчому Кодексі України, Законах України «Про Центральну виборчу комісію», «Про Державний реєстр виборців» та ін.

Так, одним із принципів проведення демократичних виборів Президента України є принцип вільних виборів, тобто виборці самі обирають кандидата, за якого бажають віддати свій голос і ніхто не вправі перешкоджати їм в цьому.

Принцип рівних виборів означає, що права у всіх виборців є рівними, не повинно бути ніякої дискримінації. Крім того, особа має лише один голос і може віддати його лише за одного кандидата і лише на одній дільниці.

Залучення до виборів якомога більше людей, яким виповнилося 18 років та які мають повну дієздатність, є відображенням принципу загальних виборів.

Зміст принципу загальності виборчого права щодо пасивного виборчого права в контексті виборів Президента України виявляється через відповідні цензи: осілості та громадянства, віковий, мовний. Так, згідно з ч. 2 ст. 103 Конституції України Президентом України може бути обраний громадянин України, який досяг тридцяти п'яти років, має право голосу, проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років та володіє державною мовою.

Принцип рівності суб'єктів виборчого процесу реалізує право громадян на рівні умови висування, реєстрації, фінансування виборів та участі в передвиборній агітації.

Принцип прямих виборів передбачає обрання Президента України безпосередньо виборцями.

Ще одним важливим принципом є принцип таємного голосування, що полягає в забороні будь-яким чином впливати на волевиявлення виборців. Вони самі обирають, за кого проголосувати і ніхто не може вимагати в них таку інформацію. Правопорушення під час

виборчого процесу мають попереджувати принципом відповідальності за порушення виборчого законодавства.

Важливе значення для повноцінної реалізації виборчих прав громадян мають принципи гласних виборів та свободи агітації, що передбачають публічно здійснювані дії суб'єктів виборчого процесу та відсутність цензури у вільно проведеній агітації.

Одним із способів реалізації зазначеної системи принципів виборчого права є Виборчий кодекс, який набув чинності з 1 січня 2020 року. Кодекс зібрав і дещо вдосконалив виборче законодавство нашої країни, ввів, крім загальних виборчих принципів, ще й низку європейських демократичних цінностей, таких як гарантування гендерного балансу та загалом дотримання європейських прав людини. Такі цінності будуть слугувати не лише правилами поведінки, а й повинні стати підґрунтям усього політично-соціального розвитку суспільства, забезпечивши проведення президентських виборів на демократичних засадах [4, с. 33].

Зазначені принципи та цінності є основними атрибутами народовладдя, які розкриваються через певні складові: умови організації і проведення виборів. Дотримання таких принципів та умов під час президентських виборів є важливим показником функціонування дійсно демократичної держави та є гарантією забезпечення виборчих прав і свобод громадян [5].

Отже, можна зробити висновок, що забезпечення демократичних виборів Президента України має виявлятися через дотримання певної низки демократичних принципів та цінностей, через стабільність та комплексність виборчого законодавства, в якому вони закріплені. Саме дотримання цілісної системи принципів під час президентських виборів гарантуватиме демократичність інституту виборів.

Список використаних джерел

1. Ключковський Ю. Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні: монографія. Київ: Ваіге, 2018. 908 с.

2. Латигіна Н. Основні критерії, принципи та рівні здійснення демократії. *Політичний менеджмент*. 2009. № 3. С. 81–91.

3. Ващенко К. О. Політологія для вчителя: навч. посіб. для студ. пед. ВНЗ. Київ: Вид-во імені М. П. Драгоманова, 2011. 406 с.

4. Костецька Л. М. Особливості антикризового управління виборчим процесом в Україні: дис. ... канд. з держ. упр.: 25.00.01. Київ, 2019. 264 с.

5. Бучин М. Демократичні принципи виборів: суть та типологія. URL: http://vlp.com.ua/files/08_76.pdf.